

DREPTUL

LEGISLAȚIUNE — DOCTRINA — JURISPRUDENȚA — ECONOMIA — POLITICA

APARE ODATĂ PE SĂPTĂMÂNĂ

Director : C. G. DISSESCU

Prim-Redactor : SILIU RĂDULESCU

Consilier la Curtea de Apel din București

COSTUL ABONAMENTULUI
A SE VEDEA PE COPERTĂ

REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA
3. STRADELA SF. SPIRIDON, 3

B. P. RĂDULESCU
REDACTOR-ADMINISTRATOR

Al. Dem. Oprescu. — Câteva cuvinte asupra unei opere de valoare.

Eugen Pettit. — Un eveniment în lumea juridică.

Jurisprudența Română. — *Inalta Curte de Casație și Justiție, s. III.* — Cambie. — Gir. — Protest. — Acțiune. — (S. Alsosnina cu David Kahane).

Curtea de Apel din Iași s. I. — Concordat preventiv. — Registre comerciale. — Nevizarea lor exact la finele anului comercial. (Nicolae Angelescu & Co. în cerere de concordat preventiv)

Jurisprudența străină. — Mărturisire. — Indivizibilitate. — Inceput de dovadă scrisă.

Bibliografie.

Câteva cuvinte asupra unei opere de valoare

Legile represive, a căror înaltă menire socială este menținerea siguranței și ordinii în stat și moralizarea infractorilor, sunt închiegate, printr'un imperativ categoric de conciziune, în formule gramaticale lapidare și rigide, al căror înțeles adeseaori fiind obscur, adevărul nu se învederează de odată și tălmăcirea lor trebuie să fie urmărită printre cutele ascunse ale hainei cu cari ele sunt îmbrăcate.

Legile, nu capătă viață, decât prin aplicațiunea și interpretarea lor și aci revine rolul judecătorului și al jurisprudenței, rol care în aparență pare modest, în realitate însă este de o importanță covârșitoare, aproape egal cu acela al legiuitorului, căci, interpretarea legilor dă prilejul, în mii de ocazii, de a se modifica regula legală, în cât adesea judecătorul ajunge să paralizeze voința legiuitorului și să creeze îndrumări în viitorul legislațiilor.

Jurisprudența este viața trăită a legilor și ea se cristalizează, în ultimă analiză, în deciziunile supremei Curți, care este chemată să mențină unitatea aplicațiunii lor, deciziunile ei însă, îngălbenesc în arhivele înaltei instanțe și numai unele din ele — cu un caracter privilegiat — văd lumina, fiind publicate și comentate în revistele noastre de drept.

Este greu, penibil chiar, celui care râvnește să cerceteze și să utilizeze asemenea decizii, ca să se coboare în întunericul arhivelor, sau să răfoiască, cu o enormă risipă de timp, reviste și autori, spre a putea avea la îndemână chestiunea care-l interesează, în cât face o operă de o incomensurabilă valoare acela care,

punând munca sa în serviciul colectivității, reușește, să unească într'un singur tot, întregul material jurisprudențial obținut într'o anumită direcție a aplicațiunii dreptului.

O asemenea operă de drept, a înfăptuit D-l. Const. G. Rătescu, președintele Inaltei Curți de casație și justiție secțiunea II-a, în colaborare cu auxiliarul său D-l. N. Pavelescu, consilier de curte de apel — magistrat asistent la aceeași secțiune — scoțând la iveală două lucrări, în realitate una singură fiind vorba de adnotarea în continuitate a unicului cod de procedură penală, și anume una intitulată „Codul de procedură penală adnotat” și alta „Manualul Curților cu Jurați” apărute la un interval scurt de timp, în cari, se cuprinde întreaga materie jurisprudențială a procedurii noastre penale, de la art. 1—403, rămânând ca, în curând, laborioșii colaboratori să completeze lucrarea cu restul articolelor până la ultimul art. 603.

Valoarea operei însăși, pune în lumină meritele și lauda cuvenită autorilor.

Lucrarea întocmită, ca formă și ca fond, nu lasă nimic de dorit, îndeplinind toate condițiunile inerente lucrărilor similare moderne, cari au apărut în statele în cari, știința dreptului stă pe punctul cel mai înalt al progresului.

Ea cuprinde un număr de peste șase mii de decizii — cu considerantele lor în drept — pronunțate de Inalta Curte de casație în materie de procedură penală, de la începutul funcționării ei — anul 1865 și până astăzi — excluzându-se cele lipsite de orice importanță — prin cari s'a rezolvat cele mai delicate și variate chestiuni referitoare la materie.

Materialul este așternut într'o formă clară, sistematic și metodic, ușor de cercetat, cu indicațiuni și trimiteri la textele cari au o legătură între dânsele din punctul de vedere al interpretării și la diferiți autori, reviste și legi atât române cât și străine.

Numele cari ilustrează bibliografiile cercetate de autorii lucrării sunt, la noi : Tanoviceanu-Dongoroz, Cuculi, iar în Franța : Bonnin, Bourguignon, Carnot, Carpentier, Deffaux et Harel, Dutruc, Duvergier, Faustin Hélie, Favard et Langlade, Garraud, Grattier, Haus, Jousse, Mangin, Massabiau, Merlin, Morin, Ortolan,

Poittevin, Rolland de Villargues, Roux, Le Sellyer, Sirey, Vidal și Villey.

Cu privire la procedura extrem de greoaie și formalistă, ce trebuie să fie urmată înaintea Curților cu jurați, pe lângă adnotările arătate mai sus, lucrarea mai conține la sfârșit un tablou de multiplele formalități, ce trebuiesc îndeplinite cu ocaziunea ținerii ședințelor, și formulare de diferite procese-verbale cari urmează să fie redactate pentru constatarea acelor formalități, toate acestea în scopul de a se evita inutilitățile hotărârilor pronunțate, atât de dăunătoare bunului mers al justiției.

Din însușirile prețioase ale acestei lucrări, isvorăște utilitatea ei practică, negrăit de mare, pentru avocați și magistrați în îndeplinirea înaltelor lor misiuni, ea fiind destinată să slujască drept călăuză sigură și nedespărțită tutulor acelor cari au conștiința datoriei și rivna de a rămânea credincioși păzitori ai legii.

Seriozitatea lucrării și prestigiul ei este mărit și stă în persoana principalului ei autor, care prezidând un lung șir de ani secțiunea penală a instanței supreme, a contribuit, prin vastele și necontestatele sale cunoștințe juridice, la crearea însăși a jurisprudențelor, al căror compilator și adnotator este, împreună cu valorosul său colaborator.

Al. Dem. Oprescu
Consilier la Curtea de Casație

UN EVENIMENT ÎN LUMEA JURIDICĂ

—Teoria generală a obligațiilor, principalele contracte din dreptul civil și măsurile de siguranță.

Al doilea volum, din *Cursul de drept civil pozitiv francez*, al profesorului de drept civil, d. Louis Josserand, decanul facultății juridice din Lyon, a apărut în editura Sirey.

Eminentul autor, după o activitate de peste 30 ani, abia în ultimul timp a început să-și publice opera desăvârșită, dăruind lumii juridice universale câte un volum sau chiar și două în fiecare an. Astfel în 1925 apare „*De l'abus des droits*”; în 1926 rând pe rând „*Les transports*” și „*Le transport bénévole et la responsabilité des accidents d'automobile*”; în 1927 „*De l'esprit des droits et de leur relativité*”, care este o desvoltare completă și o punere la punct a lucrării asupra abuzului de drepturi din 1925, epuizată; în 1928 „*Les mobiles dans les actes juridiques du droit privé*”; în 1929 tomul întâi din *Cursul de drept civil pozitiv francez*, iar în 1930 tomul al doilea din această mare și importantă lucrare.

Conținutul acestui al doilea tom, care tratează cea mai importantă materie din Dreptul Civil, corespunde în totul speranțelor pe care ni le dădeau precedentele volume apărute și cunoștința ce aveam despre puterea de muncă, spiritul juridic pătrunzător și talentul didactic al fostului nostru profesor, care este astăzi una dintre cele mai reprezentative figuri ale geniului francez.

În fiecare problemă, al expune doctrina, jurisprudența, le face examenul critic și apoi își arată părerile proprii — acestea din urmă formează partea cea mai interesantă din întregul curs. Ceia ce deosebește lucrarea d-lui Josserand de celelalte mari opere de aceeași natură, este coloritul viu al stilului, care nu numai că dă viață celor mai abstracte principii de drept, dar face chiar ca citirea lor să fie din cele mai atractive. În rândurile sale, ideile capătă suflet, se mișcă, se ajută unele pe altele, se lovesc între dânsele, se împacă sau se luptă, ca într-o miraculoasă înfățișare de cinematograf.

Alegem câteva :

În materia policitației, autorul observă că dacă oferta *pur și simplă* nu este obligatorie, totuși retragerea ei poate angaja răspunderea policitantului atunci când nu este cu nimic justificată, când nu se sprijină pe un motiv legitim. După ce a făcut să se nască o speranță în sufletul destinatarului, policitantul nu se poate retrage după bunul său plac. El ar comite atunci un *abuz de dreptul lui de a nu contracta*. Căci libertatea contractuală are deci limite chiar sub *forma negativă*. În acest sens Cas. fr. 2 Martie 1915, D. P. 1916, 1,25 cu nota Planiol.

Sistemul admis de jurisprudența franceză, este la fel cu acela legiferat de codul civil german,

În ce privește contractele prin corespondență, pentru determinarea momentului în care se formează contractul, sistemul *declarației* (care se referă la data emisiunii) este acela către care înclină jurisprudența franceză a instanțelor de fond. În ce privește Curtea de casație, ea evită a se pronunța pentru motivul că este vorba de o *chestiune de fapt*, ceea ce d. Josserand găsește că este foarte discutabil (pag. 27).

Prin eroare *asupra substanței* lucrului, jurisprudența franceză înțelege eroare asupra *calităților substanțiale* a lucrului, adică acele cari au fost determinate, acele pe cari părțile le-au avut în prim rând în vedere atunci când ele au contractat. La obiecțiunea că acest sistem are gravul inconvenient de a amenința soliditatea convențiilor, compromițând astfel siguranța vieții juridice, autorul răspunde din întregul punct de vedere: a) se va impune reclamantului să facă dovada erorii sale.; b) chiar dacă eroarea se dovedește însă victima poate și ea să fie în culpă, așa că în asemenea cazuri acțiunea ei nu are șanse la reușită și c) eroarea nu poate vicia contractul decât atunci când este *comună* ambelor părți. (pag. 34).

Relativ la violență, autorul ocupându-se de cazurile când ea este datorită forțelor naturei, unui caz de forță majoră, aprobă jurisprudența după care consimțământul este considerat ca viciat. Astfel este cazul unui individ care prins de bandiți promite plata unei sume de bani spre a fi eliberat, sau a unui naufragiat care văzând că se înecă promite aceeași plată spre a fi salvat. În afară de *liberul arbitru*, nici un act juridic nu poate avea valoare.

Analizând sistemul consacrat leziunii de codul civil francez, d. Josserand îl critică din patru puncte de

vedere: 1) este hotărât nesuficient, căci nu se vede de ce legiuitorul face deosebire între diversele feluri de contracte; 2) este fragmentar și descusut, întrucât variază atât cotitatea leziunii cât și sancțiunea; 3) este prea obiectiv, întrucât se preocupă mai mult de această cotitate decât de moralitatea părților; și 4) teoria leziunii este prea aproape înrudită cu cea a eroarei (la partaj) și cea a violenței (la vânzare) pag. 49—50.

După codul civil german și cel șvițerian, în 1920 s'a propus în Franța următoarea modificare a sistemului leziunii: „Leziunea este o cauză de resciziune a convențiilor, dacă disproporția obligațiilor ce rezultă din ele este enormă și determinată prin exploatarea stărei de jenă, ușurința și lipsă de experiență a celui lezat”.

Creдем că această propunere, care a rămas în Franța literă moartă, ar putea fi luată în discuție la noi, cu prilejul unei eventuale modificări a Codului civil. Este o dispoziție de echitate, care nu poate lipsi dintr'un sistem legislativ civilizată și admiterea ei, mai cu seamă în legea noastră civilă care a dat la o parte dispozițiile din codul Napoleon, tocmai pentru că nu a părut destul de rațional, ar însemna un mare pas pe calea progresului.

Ocupându-se de pactele asupra succesiunilor viitoare, autorul critică dispozițiile legale cari le interzic, explicând că dacă într'adevăr unele din aceste pacte sunt odioase și periculoase (după expresia lui Justinian), altele însă sunt inofensive și chiar demne de aprobare, cum ar fi convenția prin care copiii și-ar lua angajamentul să respecte ultima voință a părinților și să nu se prevaleze de nulitățile de care ar putea să fie lovite dispozițiile lor. Astfel codul civil german a admis contractul de ereditate, iar cel șvițerian pactul succesoral.

Obiectul unei convenții trebuie să fie licit, ceea ce înseamnă că acest obiect trebuie să fie în comerț sau prestațiunea pe care o constituie să fie morală.

Noțiunea acestei moralități a variat în timp. Asigurările pe viață, contactele de *clacă* (pentru aplauze la teatru) și acele de curtaș matrimonial, considerate odinioară ca nelicite, sunt astăzi din ce în ce mai în favoare.

Pentru că *obiectul* lor este imoral (și *cauza* la fel) sunt condamnate la nulitate absolută convențiile relative la casele de toleranță, la jocurile de noroc, la traficul de influență, etc.

Se știe că *teoria cauzei* este viu criticată de unii autori, mai ales de d-l Planiol, care o consideră *fașă și inutilă*. La aceste critici, d. Josserand care se declară cauzalist convins, răspunde.

1. Se poate foarte bine concepe în contractele sinalagmatice, ca obligațiunile cari se nasc *simultan* să-și servească de cauză una față de cealaltă, căci raportul de cauzalitate nu implică în mod necesar o însușire în timp. Două electricități diferite se pot foarte bine atrage sau respinge, fie atunci când se nasc simultan, fie când iau naștere pe rând

Se știe că anticauzaliștii susțin că întrucât cauza

trebuie să precedeze efectul, nu se poate concepe ca două obligații cari se nasc în acelaș timp să-și poată servi de cauză una alteia.

2. În ce privește contractele reale este adevărat că la ele *cauza* obligației (*cauza finală*) este în acelaș timp și *faptul* său generator (*cauza eficientă*), dar nu există nici o contradicție, căci aceeași prestație poate juca în acelaș timp dublul rol de cauză finală și cauză eficientă.

3. Pentru liberalități nu se poate spune că atunci când li se atribuie drept cauză *animus donandi* se face o constatare zadarnică, căci numai astfel se pot deosebi contractele cu titlu oneros de cele cu titlu gratuit. Pentru liberalități cauza consistă din voința de binefacere.

4. Noțiunea cauzei nu este nici inutilă, căci ea permite să se anuleze unele convenții sinalagmatice, cari nu ar putea fi atinse cu simpla teorie a obiectului. Astfel promit o sumă de bani unui individ ca el să nu săvârșească o crimă. Cu teoria obiectului, ambele obligațiuni sunt valide, căci pentru mine obiectul este ca să plătesc o sumă de bani, iar pentru individ să nu săvârșească o crimă. Ceea ce face însă imoralitatea acestei operațiuni, rezultă numai din *raportul de cauzalitate* dintre dănele.

5. Tot din *noțiunea cauzei* se reliefează și *interdependența* obligațiilor ce isvorăsc dintr'un contract, așa că această noțiune servește drept bază la următoarele teorii: a) a rezoluțiunii contractelor; b) a riscurilor; c) la excepțiunea *non adimpleti contractus*.

Critică. Noțiunea cauzei, astfel cum a înțeles-o autorii Codului civil, este prea *strâmtă*, căci lasă la o parte *mobilele* concrete și individuale, care se numesc în mod obicinuit motive. Ori, în afară de voința de binefacere, la un donator există și un mobil care i-a prilejuit această voință. Iar, pentru debitorul unei sume de bani, cauza consistă din faptul că a primit suma, dar *mobilul* este pentru ce anume a împrumutat suma.

A putut să împrumute ca să cumpere o casă sau spre a juca la ruletă.

De aceea, jurisprudența a căutat să întindă noțiunea clasică a cauzei, creind *teoria cauzei impulsive și determinante*, care permite să se ia în considerație, într'o anumită măsură mobilele individuale, deși sunt exterioare actului (pag. 70 și urm.).

D. Josserand critică deosebirea dintre contractele sinalagmatice obicinuite și acele sinalagmatice imperfecte (reale, pentru că formarea lor este subordonată remiterii unui lucru sau efectuării unei prestațiuni), cum sunt: împrumutul, depositul, gajul, comodatul, și este de părere că deosebirea nu constă în realitate, urmând a fi supuse și unele și altele aceluiași tratament, după cum face Codul federal șvițerian. Acestea din urmă sunt mai degrabă contracte *solemne* sau cel puțin *formale*, pentru că remiterea lucrului nu constituie în realitate decât o formalitate de care ne-am putea foarte ușor dispensa. Altminteri ajungem să facem deosebire între promisiunea de împrumut și împrumut, între promisiunea de deposit și deposit, ceea ce

este lipsit de cea mai elementară logică (pag. 75 și urm.).

În ce privește *interpretarea contractelor* judecătoria fondului au o putere suverană. — Aceasta este însă numai principial, căci Curtea de casație îl temperează în două moduri :

1 „Judecătoria fondului (motivează Casația franceză, „24 dec. 1888) nu pot să lipsească de efectele lor „legale și de consecințele lor necesare, convențiile a „cărora existență au constatat-o ei singuri. Astfel odată „ce ei recunosc existența unor vânzări ei nu-i pot a- „tribui alte efecte decât cele legale : altminteri se vio- „lează legea.“

2) Tribunalele nu pot să *denatureze* un contract sub pretextul că-l interpretează, așa că dacă o clauză este limpede nu i se poate schimba sensul. Altminteri e violează convențiile, cari după art. 1134 § 1 în loc de lege între părți.

Linia de demarcație de unde încetează interpretarea și începe denaturarea este însă destul de greu de tras ; de aceea, instanța de casare se amestecă uneori și în interpretare, care ar trebui să fie de atributul exclusiv al instanțelor de fond.

Marele principiu al relativității contractelor este și el relativ. După ce studiază efectele contractelor față de succesorii părților cu titlu universal, creditorii lor chirografari și avânzii în cauză cu titlu particular (pag. 123—125), autorul se ocupă de terții adevărați, „penitus extranei“, acei pe care nu-i leagă nici un raport cu părțile contractante.

Dar chiar și asupra acestora sunt cazuri în cari contractele au efecte.

Astfel contractul de căsătorie poate fi opus eventual oricărei persoane. Acestea sunt contracte cu o mare rază de acțiune, destinate să se impună respectului tuturor.

Aceiaș lucru se poate spune și despre contractele translativ de proprietate sau constitutive de drepturi reale.

Mai sunt acte cari numai în mod întâmplător produc efecte asupra terților. Astfel actele consimțite de proprietarul aparent, de proprietarul sub condiție rezolutorie sau locațiunea consimțită de uzufructuar, — toate acestea fiind opozabile proprietarului adevărat.

Apoi, terțul care se întovărășește cu bună știință la violarea unui contract de care el este străin, își angajează răspunderea lui pe baza art. 1382 : de ex. cineva îmi *momeste* un lucrător sau un funcționar din serviciul meu (pag. 126).

Principiul roman al ineficienței stipulațiilor pentru altul, deși trecut în art. 1119 C. civ., a rămas literă moartă din pricina interpretărei, în sensul cel mai liberal cu putință, a dublei derogări din art. 1121. Astfel s'au admis asemenea stipulații ori de câte ori ele prezintă o utilitate practică. Exemple : contractele de asigurare, transporturile de mărfuri când destinatarul este o persoană juridică alta decât expeditorul, donațiunea cu sarcini în folosul unui terțiu, cesiunea unui fond de comerț cu angajament din partea cumpără-

torului de a păstra vechiul personal, contractele de lucrări publice sau furnituri cu clauze în folosul lucrătorilor.

Este acest concept, după părerea d-lui Josserand, „unul dintre cele mai vii, dintre cele mai fecunde din „dreptul nostru actual ; el adăpostește instituțiile cele „mai noi, cele mai altruiste din epoca noastră ; el „este ef.cace pentru realizarea vederilor sociale, cari- „tabile, de prevedere și solidaritate umană...“

Juridicește conceptul acesta al validității stipulațiilor pentru altul, poate fi explicat în mai multe feluri. Cele mai principale sunt trei : 1) teoria zisă a ofertei (Laurent) pag. 144 ; 2) a gestiunii de afaceri (Labbé, Demolombe, Planiol) pag. 146 și 3) a dreptului direct (Lambert, Colin et Capitant). Ultima este explicația istorică, având origina în Pothier și care pare a fi îmbrățișată de jurisprudență. Este aceea pe care o aprobă d. Josserand, ca fiind cea mai simplă și cea mai sigură, consistând din a se recunoaște cu sinceritate că o convenție poate trece peste cercul contractual pentru a atinge terții, făcându-se abstracție de noțiunea gestiunii de afaceri.

Făcând deosebirea între acțiunile în *resciziune* și cele în *nulitate*, autorul observă că dacă „în ce privește prima reclamantul trebuie să dovedească un prejudiciu, nu tot astfel se întâmplă și cu a doua. Din moment ce viciul există, nulitatea trebuie pronunțată în afară de orice prejudiciu.

Jurisprudența franceză a Curții de casație decide (1880 lunie 21) că prescripția decenală nu are decât un efect necomplet în ce privește viciul de care este lovit actul ; ceea ce se stinge este numai acțiunea în nulitate, dar viciul persistă și poate fi opus la nevoie sub formă de excepție. Este aplicarea adagiului român : *quae temporalia sunt ad agendum perpetua sunt ad excipiendum*. Autorul califică această jurisprudență de contradictorie și lipsită de logică, căci nu se poate concepe în dreptul modern un act care să fie nul și totuși să nu se poată opune eventual nulitatea lui. Aceasta era posibil numai în dreptul roman, unde acțiunea se deosebea de dreptul în sine, printr'un formalism riguros care nu mai există astăzi. De aceea aprobă rezistența Curților de Apel din Besaçon (1886) și Paris (1923) pag. 169.

După ce expune în mod amănunțit, în câteva pagini (172—177) faimoasa *teorie a riscurilor*, care pentru mulți pare foarte greu de pătruns și plină de nedumeriri, autorul arătând că aceste dificultăți provin din „confuziuni și neînțelegeri“, rezumă această problemă, în câteva rânduri, de o claritate remarcabilă :

„In toate contractele *sinalagmatice*, riscurile sunt „pentru debitorul prestației devenită imposibilă, dar „cu condiție ca această prestație să nu fi fost deja „efectuată ; ori, atunci când contractul tinde să tran- „sfere proprietatea unui corp cert, el operează prin „el însuși trecerea acestei proprietăți, astfel că a- „lienatorul execută **de plano** obligațiunea lui esen- „țială ; lucrurile nu mai sunt întregi ; pierderea fiind „întâmplată după executarea contractului de către

„alienator, este drept ca ea să fie lăsată pe socoteala dobânditorului devenit proprietar în virtutea contractului: celalt contractant își achitase datoria lui, va trebui ca și el acum să-și achite datoria, cu alte cuvinte dacă este cumpărător, va trebui să plătească prețul”.

Alături cu d. Planiol, autorul critică confuzia voită pe care o face jurisprudența amestecând două teorii perfect distincte, cea a *riscurilor* cu cea a rezoluțiunii pentru neexecutarea obligațiilor (pag. 181).

Ocupându-se de intervențiunea judecătorului în executarea actelor juridice, el citează și explică *teoria nouă a impreviziunii* (pag. 193), iar *teoria abuzului de drept* este studiată amănunțit cu prilejul răspunderii delictuale (pag. 206 și urm).

Cazurile de forță majoră îndepărtează răspunderea autorului aparent al unei daune. Prin *forța maioră* se înțelege un fapt străin de persoana pârâtului, o cauză exterioară, o forță care vine din afară în cercul celor doi adversari. Prin această exterioritate, forța majoră este în opunere nu numai cu culpa, dar și cu *cazul fortuit*, adică cu evenimentul anonim care se produce în interiorul întreprinderii, în lăuntrul cercului celor doi adversari. Numai forța majoră exonerează: furtună, inundație, trombă de apă, război, invazie, brigandaj, revoluție, faptul prințului, faptul unui terțiu. Exemple de cazuri fortuite cari nu au nici o influență asupra răspunderii: incendiu, explozia unui cazan, avariile de material, spargerea cauciucurilor, derapajul.

În materie de locomoțiune aeriană, legea din 31. Mai 1924, exclude chiar și forța majoră ca o împrejurare de exonerare. Aceasta este însă o excepție.

Se știe că în contra culpei intenționale și în contra greșelii mari, orice rezervă convențională nu poate avea vre un efect. Efectele unei astfel de rezerve, nu pot fi discutate decât relativ la *culpa simplă*. Jurisprudența franceză, aprobată de autori ca Sainctelette și Thaller, este de părere că chiar în ce privește această culpă simplă, dispozițiile art. 1382 și urm. fiind de ordine publică, clauzele cari apără sau micșorează responsabilitatea sunt nule. D. Jossierand este de părere că chestiunea aceasta, trebuie rezolvată printr'o deosebire, după natura leziunii suferite. Atunci când este vorba de o leziune pricinuită unei persoane, repararea daunei trebuie să fie de rigoare, făcând în ceea ce privește dauna adusă patrimoniului nostru bunurile cari îl compun, avem tot dreptul să dispunem de mai înainte și prin anticipație.

Incapabili de a se obliga prin delictul lor, sunt persoanele *lipsite de discernământ*. În Germania, Svițera, Rusia sovietică și proiectul de cod civil polonez, și acela unificat al obligațiilor franco-italian, judecătorii pot obliga la despăgubire chiar și persoanele cari nu au acest discernământ (pag. 223 - 224).

La 1902 Camera franceză a modificat art. 1382 în sensul că *dementul* să fie responsabil civil de prejudiciul pricinuit de dânsul, dar Senatul nu a discutat încă această modificare.

D. Jossierand este de părere că cele două responsabilități, delictuală și contractuală, nu se pot cumula, căci ultima alungă deplin drept pe cea d'întâi. Jurisprudența franceză însă, destul de nesigură, admite însă uneori sistemul cumulului (pag. 234).

Aceiași jurisprudență este din ce în ce mai favorabilă *teoriei răspunderii contractuale*, în cazul în care se întâmplă un accident de persoană cu prilejul și în timpul executării contractului de transport; victima ar putea pretinde daune sub egida acestui contract și să susție că odată ce i-a fost pricinuit un prejudiciu el coincide cu neexecutarea unei obligații de securitate pe care cărașul a luat-o în mod tacit, dar necesar, față de dânsa.

Prin modul acesta, în cazurile analizate (pag. 236 și urm.) responsabilitatea contractuală are tendința de a micșora domeniul celei delictuale. D. Jossierand, apreciind echitatea acestei soluțiuni, care ușurează victima de sarcina probei, o critică totuși pentru că spre a se ajunge la ea se face o altă nedreptate, anume s'a subînțeles în contract obligații la cari părțile nici nu s'au gândit.

La scopul acesta se ajunge mai ușor, cu *teza responsabilității faptului lucrurilor neînsuflețite*.

Această teză este pe larg dezvoltată în pag. 256 - 273. Tendința ce se observă este aceea că în locul *faptului culpo* din dreptul român, se substituie faptul simplu. Principiul că acela care creează un risc trebuie să-și asume consecințele realizării sale, — *responsabilitate obiectivă* — este din ce în ce mai des aplicat. Patronul unei industrii se consideră ca propriul său asigurător pentru riscurile ce el singur creează. Noi nu mai răspundem de actele noastre numai atunci când suntem culpabili, dar suntem răspunzători de orice daună pricinuită de actele noastre, în afară de orice noțiune de culpă. Acesta este singurul sistem care permite astăzi echilibrul drepturilor și intereselor rivale, în veșnică fricțiune.

Ocupându-se de modul în care urmează a se face plata, autorul studiază și chestiunea *cursului forțat*, care a devenit de actualitate cu prilejul războiului mondial. — Atunci când se proclamă cursul forțat al biletelor de bancă, Banca Franței este dispensată de a mai plăti biletele sale în piese metalice; ea își prezervă astfel stocul ei prețios printr'un moratoriu pe care îl impune deținătorilor de bancnote.

Acest curs forțat are drept consecință inflațiunea și scăderea puterii de achiziție a biletelor emise cu profuziune de bancă. Pentru ca particularii să evite deprecierea și variația valorii biletului de bancă, ei stipulează că plata va fi efectuată *in aur* sau în *valoare aur*. Validitatea acestor clauze este foarte discutată și jurisprudența se arată foarte aspră față de dânsese (pag. 414).

Chestiunea aceasta a fost tratată de profesorul H. Capitant, în una din conferințele pe cari le-a făcut la universitățile noastre, anul trecut. D-sa scrisese mai multe note și articole în revistele de drept din Franța, relativ la clauza *„plătibil în aur”*, despre care s'au

mai ocupat juriști de talia D-lor Geny, Lyon-Caen, Lalou, Savatier, Voisin, etc. (nota pag. 414).

Primul contract *numit, vânzarea*, face obiectul unor cercetări amănunțite (pag. 479—559), apoi vine *schimbul* (pag. 558), locațiunea (pag. 560 și urm.).

Rezilierea unilaterală a contractului de muncă în durata nedeterminată poate da loc la un abuz de drept, care angajează răspunderea aceluia ce o provoacă. Motivele cari îndrituesc rezilierea sunt explicate în pag. 614—616.

Casația franceză este de părere că *greva strică contractul de muncă*. Doctrina obiectează că această jurisprudență confundă existența contractului cu executarea lui și ruptura lui cu suspendarea.

D. Jossierand este de părere că trebuie avute în vedere mobilele cari au îndemnat pe lucrătorii coalizați, căci este afară de orice îndoială că ei nu au înțeles să rupă în mod definitiv contractul de muncă, dar numai „să stea de vorbă”. În această privință doctrina are dreptate, căci dacă este reziliere unilaterală, nu greviștii sunt acei cari au cerut-o.

Intrebarea se pune însă dacă încetarea lucrului nu poate constitui pentru patron un just motiv de reziliere. — Prin această încetare contractul de lucru este numai suspendat. — Patronul însă va putea cere rezilierea, cu daune interese contractuale, atunci când motivul grevei este neligitim, extra profesional, având un caracter politic.

În materie de gaj, art. 2078 § 2 lovește de nulitate clauzele-compromisorii, prin care creditorul gacist este autorizat să-și apropie sau să vândă gajul în afară de formele legale. — Această nulitate este de ordine publică.

Autorul însă observă că nulitatea clauzei compromisorii nu atrage în mod necesar și pe aceia a contractului de gaj și că clauza este valabilă atunci când ar fi stipulată posterior datei contractului la un moment în care debitorul nu mai este sub presiunea necesității.

* * *

După materia generală a obligațiilor, urmează *contractele speciale*, precum și măsurile de siguranță: cauțiă, gajul, ipoteca.

Am spicuit numai câteva rânduri din cele 990 pagini ale volumului, întrucât spațiul unei reviste, rezervat pentru recenzii, nu ne permite mai mult. — Cititorii vor face restul, — căci nimeni nu se va mai putea pronunța într-o chestiune de drept civil, fără a cunoaște și părerea d-lui Jossierand.

Sperăm că anul nou 1931 ne va aduce și plăcutul eveniment al celui de al treilea volum, care va desăvârși întreaga operă.

Eugen Petit

Consilier la Curtea de Apel din Iași.

JURISPRUDENȚA ROMÂNĂ

INALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE S. III-a

Audiența de la 2 Iulie 1929

Președinția D-lui V. Tătaru, consilier

S. Almosnino cu David Kahane

CAMBIE. — GIR. — PROTEST. — ACȚIUNE. — EXPIRAREA TERMENULUI PREVĂZUT DE LEGE. — DECĂDERE. — DACĂ PARTEA ÎN FOLOSUL CĂREIA ESTE PREVĂZUTĂ POATE RENUNȚA. — ART. 350 COD. COM.

Dispozițiunile art. 350 cod. comercial potrivit cărora posesorul cambiei perde acțiunea în contra trăgătorului și în contra giranților după expirarea termenelor anume prevăzute, nefiind dispozițiuni de ordine publică, urmează că partea în interesul căreia aceste dispozițiuni au fost prescrise poate oricând renunța la beneficiul lor.

No. 1022. — Respins recursul făcut de S. Almosnino în contra sentinței Tribunalului Ilfov S. II-a comers. cu No. 2045/928 în proces cu David Kahane.

Curtea deliberând,

Asupra motivului de recurs :

„ Violarea art. 969 și 5 cod. civil, denaturarea convenției părților prin exces de putere, și în orice caz eroare grosieră de fapt, omisiune esențială și nemotivare”.

Având în vedere că din decizia atacată cu recurs se constată că recurentul intentând acțiune cambială contra intimatului, în calitate de girant a două cambii protestate, acesta în apărarea sa a opus decăderea rezultând din art. 350 cod. com. fiindcă recurentul a introdus acțiunea peste termenul de 15 zile prevăzut de art. 345 c. com. că pentru înlăturarea acestei excepțiuni recurentul a invocat atunci scrisoarea din 1 Mai 1926, susținând că din ea rezultă că girantul a renunțat la beneficiul acordat de art. 350 c. com., lucru pe care intimatul girant nu l-a contestat, însă a susținut că această renunțare a fost condiționată de obligația recurentului de a nu protesta cambiile, — ori cum aceasta a protestat cambiile, el e în drept să pretindă că nici declarația sa nu-l mai leagă; că atât judecătoria cât și tribunalul, interpretând convențiunea părților și primind susținerile intimatului a respins acțiunea intentată de recurent.

Considerând că prin motivul de casare, recurentul repetând cele invocate înaintea instanțelor de fond pentru a înlătura decăderea opusă de intimat bazată pe art. 350 c. com. susține că deși acțiunea cambială a fost făcută, într'adevăr peste termenul prevăzut de acest text, totuși această împrejurare nu-i răpește calea acțiunii cambiale, deoarece prin convenția scrisă din 1 Mai 1926, intimatul a renunțat expres la beneficiul excepțiunii acordate de art. 350 c. com., iar prin faptul că a protestat cambiile, el nu și-a călcat contra obligațiunea sa, ci nu a făcut nimic altceva, decât să

se supună legii, pentru a-și putea conserva acțiunea cambială și în contra girantului.

Considerând că decăderea prescrisă de art. 350 c. com. nu este o dispozițiune de ordine publică, astfel în cât partea pentru protecțiunea și în interesul căreia această dispozițiune a fost prescrisă, poate oricând să renunțe la beneficiul ei, renunțare care, în speță, este necontestat că s'a și produs prin scrisoarea prin care girantul intimat a adresat-o la data de 1 Mai 1926, recurentului beneficiar al cambiilor litigioase.

Considerând că tribunalul examinând și cea de a doua parte a scrisoarei din 1 Mai 1926, constată în fapt că intimatul girant a declarat, într'adevăr că nu se va prevala de decăderea bazată pe art. 350 c. com. însă aceasta numai cu condițiunea ca nici recurentul să nu protesteze cambiile pentru plata cărora intimatul se făcuse girant.

Că, însă, întrucât prin motivul de casare recurentul recunoaște că el totuși a protestat cambiile litigioase, rezultă că nici intimatul nu era ținut să-și respecte obligațiunea luată prin convenția din 1 Mai 1926, din moment ce însuș recurentul nu-și respectase mai întâi obligația sa de a nu fi protestat cambiile girate de intimat.

Că deci întrucât în cauză nu poate fi vorba de o renunțare din partea intimatului girant de a se prevala de beneficiul dispozițiilor art. 350 c. com. bine și printr'o justă aplicațiune a acestui text, tribunalul a respins acțiunea cambială făcută de recurent peste termenul de 15 zile socotit dela data protestului, așa că motivul de casare este nefondat.

Pentru aceste motive, respinge.

CURTEA DE APEL DIN IAȘI S. I a

Audiența de la 5 Februarie 1930.

Președinția D-lui D. Volanschi, primpreședinte

Nicolae Angelescu & Co în cerere de concordat preventiv.

CONCORDAT PREVENTIV.—REGISTRE COMERCIALE.—NEVIZAREA LOR EXACT LA FINELE ANULUI COMERCIAL.—DACĂ POATE MOTIVA RESPINGEREA CEREREI DE CONCORDAT.—ART. 27 COD. COM.—ART. 1 ȘI 2 AL. III DIN LEGEA CONCORDATULUI PREVENTIV.

CONCORDAT PREVENTIV.—REGISTRE COMERCIALE.—TRECEREA CU ÎNTĂRZIAREA OPERAȚIUNILOR ÎN REGISTRU—JURNAL.—DACĂ CONSTITUE O REGULĂ CARE SĂ CONDUCĂ LA RESPINGEREA CONCORDATULUI.—ART. 23 COD. COM.—ART. 1 ȘI 2 AL. III DIN LEGEA CONCORDATULUI PREVENTIV.

1° Faptul că un comerciant nu a prezentat în chiar ziua sfârșitului anului comercial, registrele sale, pentru ca potrivit art. 27 cod. com. să fie încheiate și vizate, nu poate motiva respingerea unei cereri de concordat preventiv, de oare ce în practică aceste vize nu se pot efectua aproape niciodată cu exactitate la finele anului comercial, ci totdeauna cu oarecare întârziere, datorită operațiunilor inventarierei care necesită un timp mai mult sau mai puțin îndelungat după natura și importanța întreprinderii.

2° Legiuitorul prin art. 23 cod. comercial obligând pe comerciant să-și înscrie în jurnal operațiunile sale „în fiecare zi” nu a înțeles să ceară ca înregistrarea lor materială să se facă chiar în ziua când ele s'au efectuat — lucru aproape imposibil în practică — ci a voit numai ca înscrierea lor să se facă în mod analitic și în ordine cronologică, astfel că înregistrarea materială a operațiunilor comerciale făcută cu întârziere, nu poate constitui o neregulă de așa gravitate în cât să excludă pe comerciant de la beneficiul concordatului preventiv.

No 14. — Admis în parte apelul făcut de Firma N. Angelescu & Co. în contra încheerii cu No. 12301 din 23 Noembrie 1929 a Tribunalului Iași S. III prin care i s'a respins ca inadmisibilă cererea de concordat preventiv.

Curtea,

Având în vedere apelul declarat de către societatea în nume colectiv Nicolae Angelescu et. Co. succesorii sucursalei „Luca P. Niculescu” din Iași, contra încheerii No. 12301 din 23 Noembrie 1929 a Tribunalului Iași s. III-a, pentru care i s'a respins ca inadmisibilă cererea de concordat preventiv ;

Având în vedere că motivul pe care se întemeiază hotărîrea tribunalului este, că pe deoparte registrele societății petiționare nu sunt regulat ținute din punct de vedere al formalităților exterioare, întrucât viza de sfârșit de an cerută de art. 27 c. com. a fost făcută cu o întârziere de patru luni pentru anul 1927 și de șase luni pentru 1928, iar pe de altă parte, și ca o consecință a acestei întârzieri, operațiunile în registru jurnal pe lunile întârziate n'au fost înscrise la datele efectuării lor, ci au fost înregistrate toate deodată după data vizei anuale ;

Având în vedere că din actele dosarului se constată că societatea apelantă îndeplinește condițiunile cerute de art. 1 din legea concordatului preventiv pentru a se admite în principiu cererea, adică exercită comerțul de mai mult de 3 ani și are firmă înscrisă ; că se conformează, în cererea sa, dispozițiilor art. 2 al. II, arătând motivele cererei, cota ce oferă pentru plată — care este întregimea creanțelor fără dobândă, — termenul de plată de 3 ani începând după trei luni dela omologare, modalitatea plății, — în rate trimestriale, — garanțiile ce oferă și anume : imobilul din Iași str. Dancu No. 8, aparținând asociatului N. Angelescu și un loc de casă din Iași, str. Albineț No. 26, proprietatea asociatului Anton Grigoriu ; că, în fine, îndeplinește și cerințele al. III art. 2, prezentând odată cu toate actele menționate în acest text și registrele obligatorii pe trei ani anteriori ;

Având în vedere că din examinarea acestor registre se constată că ele sunt investite cu toate formele cerute de art. 26 c. com. ; că sunt ținute în conformitate cu prevederile art. 29 și că singura lor neregularitate este cea semnalată de tribunal ;

Având în vedere că, în adevăr, viza pentru închiderea anului 1927 s'a efectuat la 1 Mai iar pentru anul

1928 la 1 Iulie 1929, pe ultimul an nefiind viză întru cât cererea de concordat s'a făcut la 7 Decembrie, adică înainte de încheierea anului ;

Considerând că în practică aceste vize nu se pot efectua mai nici odată cu exactitate la sfârșitul anului comercial precum pare a pretinde art. 27 c. com., ci totdeauna cu oarecare întârziere datorită operațiilor inventarierei, cu care se încheie anul comercial și care necesită un timp mai mult sau mai puțin îndelungat după natura și importanța întreprinderii ; că legiuitorul, care trebuie presupus că cunoaște toate elementele de fapt ale materiei în care reglementează n'a putut să nu țină seamă de această necesitate și prin urmare da dispoziției privitoare la epoca acestor vize un înțeles absolut ; că scopul urmărit de legiuitor prin această viză anuală este numai să se constate unde se aflau înregistrările la sfârșitul anului comercial pentru a împiedica astfel fabricarea unui registru întreg pe mai mulți ani anteriori, sau antidatările superioare unui an în vederea unui proces sau a unui faliment ; că în speță vizele anuale, cu toată întârzierea lor față de sfârșitul anului, corespund totuși acestui scop al legii, căci pe deoparte sunt făcute după ultima operațiune a anului încheiat și, pe de altă, dacă ne raportăm la datele vizelor anterioare, făcute și ele cu întârziere, constatăm că între două vize consecutive intervalul este aproape un an ;

Având în vedere, în ce privește a doua neregularitate constatată de tribunal că, în adevăr, operațiunile pe lunile întârziate au fost înscrise în registru-jurnal la o dată ulterioară efectuării lor, dar cu menținerea datei când ele au avut realminte loc, procedeu care pentru prima instanță ar fi contrar dispozițiilor art. 23 c. com., după care înregistrările trebuiesc făcute în fiecare zi ;

Considerând că prin înscrierea operațiilor „în fiecare zi, legiuitorul n'a putut înțelege ca înregistrarea lor materială să se facă în chiar ziua când ele s'au efectuat, lucru aproape cu neputință în practică, ci a voit numai ca înscrierea lor să se facă în mod analitic și în ordine cronologică, cerințe care în speță sunt satisfăcute ; că desigur este de dorit ca înregistrarea materială să aibă loc la o epocă pe cât cu putință mai apropiată de timpul când operațiunea s'a efectuat, dar dacă ea s'a făcut cu întârziere, aceasta nu poate constitui o neregulă de o așa gravitate în cât să excludă pe comerciant de la beneficiul concordatului preventiv, atunci când, în speță, nu se constată în registre nereguli de natură a falsifica situația comerciantului ;

Considerând prin urmare că și condițiunea regularității registrelor, cerută de art. 2 al III din legea concordatului preventiv este în speță îndeplinită și că nu există nici una din cauzele de respingere a cererii enumerate de art. 3 ;

Că așa fiind, apelul este întemeiat și urmează a fi admis.

Pentru aceste motive, redactate de D-l Consilier E. P. Stănescu, admite.

Semnați : D. Volanschi, G. Volenti, E. P. Stănescu.

JURISPRUDENȚA STREINĂ

MARTURISIRE. — *Indivizibilitate.* — *Inceput de dovadă scrisă.* — *Act sub semnătură privată făcut într'un singur exemplar.* — *Correspondență.* — *Concluziuni.* Art 1356 c. civ. fr. (1206 c. civ. rom.)

Regula indivizibilității mărturisirii nu se aplică decât la faptele nerecunoscute de una din părțile împriinate și cari, în lipsa oricărei alte probe, nu sunt stabilite decât prin însăși mărturisirea.

În special, ea nu poate fi invocată în cazul când există un început de probă scrisă rezultând dintr'un act neconform cu regulile prescrise de art 1325 c. civ.

Cas. civ. fr. 14 Iunie 1929.

Sirey, rep. gen. 1929, 1. 389.

Notă. — Regula bine cunoscută că indivizibilitatea mărturisirii nu se aplică decât atunci când mărturisirea este singura probă a faptului invocat, dar nu și atunci când faptul mărturisit se stabilește printr'un alt mijloc este constantă în drept. (Cas. fr. 10 Dec. 1901 și de dovadă 1902. 1, 404 și trimiteri, *adde* Aubry et Rau. 5 ed. par Bartin. 1. 12. § 751, p. 129 ; Lacantinerie et Barde, *Des obl.g.* t. 4, No. 2719. *Rep. gen. V. Aven*, No. 326 urm.)

În special, mărturisirea poate fi despărțită când faptul la care se rapoartă e stabilit printr'un început de probă scrisă completat prin prezumțiuni sau prin dovada cu martori. Asupra importantului principiu al indivizibilității mărturisirii judiciare, a se vedea expunerea făcută detaliată în „Tratatul de drept civil român“ de d-nii C. Hamangiu, Rosetti-Bălănescu și Al. Băicoianu, V. II, pag. 741 urm.

S R.

BIBLIOGRAFIE

A apărut „*Studii Juridice*“ de I. Negreanu, Precedate de o scrisoare a domnului C. Hamangiu, Consilier la Inalta Curte de Casație.

Sub acest titlu, d. Negreanu publică într'un nou volum de vreo 250 de pagini, o serie de studii de natură civilă, penală, studii de drept constituțional, de natură comercială, etc., ca, o monografie asupra inscripțiilor hipotecare, în Dreptul comparat, în care e descrisă teoria Cadastrului și a Cărților fundare. Studii comerciale între cari : Definiția judiciară a operațiilor sau a jocurilor de Bursă ; studii penale ; studii asupra chestiunii evreești, etc.

O serie de subiecte variate despre cari d. C. Hamangiu, directorul revistei „*Pandectele Române*“, într'o scrisoare prefață, scrie :

„În sprijinul argumentării lor ai pus în mod competent la contribuțiune întreaga doctrină și jurisprudență franceză și română, așa că ele formează adevărate monografii asupra tuturor problemelor de drept tratate în acest volum“.